

Forfatter: Holberg, Ludvig

Titel: Epistola 176

Citation: Holberg, Ludvig: "Epistola 176", i Holberg, Ludvig: *Værker i tolv bind 1: Natur- og folkeret*, udg. af F. J. Billeskov Jansen, Rosenkilde og Bagger, 1969-1971, s. 148.
Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-holb11val-shoot-workid62991/facsimile.pdf> (tilgået 25. april 2024)

Anvendt udgave: Værker i tolv bind 1: Natur- og folkeret

ster af sine Passioner om Dagen, og at han ikke confunderer Dag-Arbeyde med Natte-Forretninger. Hvert Arbeyde haver hos ham sin visse Tiid, saa at han end udi slige Lyster ikke viger fra sin strænge og afpassede Diæt. Hans Aftens-Maaltiid, som derpaa følger, er tarveligt; thi han nyder da een Ret mindre end om Middagen. Naar Maaltidet er giort, kommer hans Pige ind, og piller ham udi Hovedet, indtil han bliver søvnig, og forlanger at gaae til Sengs. Pigen, efterat hun haver afklædet ham, gaaer da gemeenligen bort; thi jeg haver forhen viset, at det er ikkun tvende Gange om Ugen, at hun gjør ham Natte-Selskab. Paa selv samme Maade bortdrives alle Dage i Ugen, ja alle Dage udi Aaret. Om saadant Levnet er philosophisk, kand jeg ikke sige: Det maa dog alle tilstaae, at ingen Leve-Maade kand være meere ordentlig, saasom ikke alleene Timer, men endogsaa Minuter i alting i agt tages: Hans Uvenner sige vel: Hvorledes kand Devotion consistere med Brændeviin, og Straffe-Prædikener med Elskov? men adskillige fornuftige Moralister derimod vidne, at der er en slags Devotion, som avles af Liqueurs; thi der siges om Cato: Virtus ejus incaluit merô; item, at udi Elskov er intet ondt, naar ikkun Hiertet er godt, og at man ved Legemet ikke kand synde, naar Siælen er reen. Udi denne Tvistighed deciderer jeg dog ikke: Jeg haver ikkun alleene villet vise, at alt hvad, som findes hos denne Mand, er udi en net og ziirlig Orden, og at han i den Henseende af nogle regnes blant vore Tidens Philosophos. Jeg forbliver etc.

EPISTOLA CLXXVI.

Til **

Jeg takker min Herre for hans Lykønskning. Den Critique, som han mælder, at nogle have giort over min nye Værdighed, sætter mig udi ingen Bevægelse. Saatidt jeg

hører saadant, svarer jeg, at adskillige andre literate Personer til saadan Værdighed ere ophøiede, at min Adkomst dertil er saa god som nogen andens, og at min Promotion er mindre paradox end adskillige andre literate Tydske Personers, efterdi deres Baronier ligge udi Maa-nen, da mit derimod virkeligen existerer paa Jordens Klode, og ligger udi den Province Siælland. Videre forestiller jeg dem skiemtviis, at jeg er af militaire Stand, og at jeg for 50 Aar siden haver staaet indrulleret i det Aggerhusiske Regiment udi Norge, saa at jeg efter min Tour kunde maaskee nu have været General, hvis jeg imidlertid havde beholdet mit Hoved. En vis ung Person, som meenede, at jeg havde gjort alt for stort Spring paa een Gang, bad jeg gunstigt at ville eftertænke, at jeg var udi Embede og udi en slags Anseelse, førend han blev fød. En anden, som forundrede sig over, at jeg paa min høye Alder haver ladet mig baronisere, svarede jeg, at det var skeed, alleene for at vise, at den Character, som jeg forhen udi mine Skrifter haver givet denne Nation, er gandske rigtig, nemlig, at man her ikke bekommer Lyst til at dandse, førend man faaer Lig-Torne, og at man ikke faaer Smag paa Verden, førend man bliver 60 Aar gammel: Formanende ham derhos, at han selv vilde tage sig vaere, naar han kom til samme fatale Alder. Andre Svar giver jeg ikke disse Raisonneurs, hvorvel mig ikke fattes solide Argumenter, som af fornuftige Folk ere bekiendte, og som af dem holdes for at være grundige. Men, at jeg med min Herre skal tale lidt meere alvorligen, da, eftersom nogle tage Anledning at criticere denne min Metamorphosin af det, som jeg tilforn haver skrevet, især udi een af mine Epistler; hvorudi jeg haver viset min Bestandighed i at modstaa Fristelser, og censurerer dem, som af Ambition, og for at beklædes med Æres Titler, indvikle sig udi verdslige Forretninger, hvorved Boglige Konster maa til Side settes; da kand jeg dertil sige, at saadan Critique gaaer mig aldeles ikke an: Jeg haver ikke sagt, at Ære og Værdighed gjør Skaar udi Boglige Konster og Acade-

miske Studeringer; tvertimod, jeg haver sagt, at Studeringer derved heller opmuntres og forfremmes. Jeg haver alleene sagt, at mange, som have gjort stor Fremgang udi Boglige-Konster, søge, for at nyde Æres-Titler, at indvikle sig udi verdslige Forretninger, hvorved deres Studeringer settes til Side; og at det er saadanne Fristelser, som jeg haver imodstaaet, ey villende derudi følge deres Fodspor. Til Beviis derpaa haver jeg anført en Tiid af meer end 30 Aar, udi hvilken jeg uden Anfægning haver anseet andres Forvandlinger udi det selvsamme Collegio, hvori jeg sidder. Og kand enhver slutte, at, eftersom jeg haver holdet Stand indtil min høye Alder, det nu kand være mig lige meget, enten jeg gaaer paa andres høyre eller venstre Haand, helst saasom jeg ikke meer kommer udi store Selskaber, hvor man fører sig sin Rang til Nytte. Jeg haaber derfor, at enhver kand see, at den Erection, som er skeed af mit Jorde-Gods til Fri-Herskab, er skeed alleene til Publici Nytte, og for at have et Monument efter min Død, saa at det her maa heede, som en gammel Philosophus sagde: Sero arbores quæ aliis prosint, det er: Jeg planter Træer, som andre skulle nyde Frugt af. Mit heele Levnets Lob viser, at dette kand være mit Symbolum, eftersom jeg aldrig haver havt det nærværende Gode for Øyene, og, saasom jeg ikke efter Haandverks-Folks Exempel haver arbeydet de fleeste Dage i Ugen for at have en fri Mandag: Enhver, som indretter sit Levnet efter saadan Plan, bør ingen Misundelse underkastes: Hvis Misundelse kand forsvares, saa maa det heller være i Henseende til dem, der ved Arv, Giftermaal, ublue Raaben og idelige Ansøgninger komme til Velstand, ikke i Henseende til dem, der næst GUD ey kand tilskrive deres Velstand uden deres eget Arbeyde og ordentlige Oeconomie. Jeg haaber, at et hvert fornuftigt Menneske saadant kand begribe: Jeg haaber ogsaa, at de af mine Landsmænd, som med saadan Hidsighed jage efter Rang og Titler ikke kand besmykke deres Opførsel med mit Exempel. Min Værdighed haver langt anden Adkomst. Den er og et

Embede, hvorudi er en Realitet: Da andre derimod begiære at kaldes det, som de hverken ere eller agte at blive: De søge hver siette eller syvende Aar at beklædes med nye Titler, hvortil de anføre langt slettere Motif end Børns, der udi tilvoxende Aar for Tiden bede om en nye Kiøle, foregivende, at den gamle bliver dem for stakket: Hvad som herved ellers fornøyer mig, er dette, at andre studerende Personer af dette Exempel opmuntres, og at alle fornuftige Folk legge denne min Dignitet *Hans Kongel. Majest.* til Berømmelse. Udi Promotionen er ellers intet Paradox, med mindre man vil holde for, at det er imod Anstændighed, at een, der profiterer politiske Historier, Jus publicum og Morale, beklædes med Værdighed; og at Høyhed og Æres Titler alleene tilkomme dem, som sidde udi andre Collegier, hvorudi Regnskabe revideres, Extracter af Memorialer gøres, og Formularer eller Forskrifter skrives. Min Herre seer heraf, at paa mig ikke kand retorqveres, hvad jeg haver dadlet hos andre, saasom denne min Værdighed ingen Desertion fra Studeringer forarsager: Thi en Baron kand holde Venskab med de 9 Musæ, ligesaavel som en Professor; og man mærker af mine Studeringers Fortsettelse, at jeg end ikke haver opsagt eller agter at opsige mit Borgerskab. Det er ikke Værdighed, men visse Forretninger, som ligge til en Værdighed, hvilke forarsage Studeringers Tilsidesettelse. Hvis en Artikel havde været indført udi mit Friherlige Patent, nemlig at jeg maatte herefter ingen Omgængelse meere have med de 9 lærde Jomfruere, og jeg ikke desmindre havde ladet mig baronisere, saa havde den Critique, som af nogle gøres, været gandske rigtig. Men, saasom Værdigheden ikke med saadan Clausula er given, og grundige Studia ere ingen contrebande Vahrer for en Friherre, men heller zire Standen, saa er visse Folks Domme, herudi som i mange andre Ting, uden Grund. Det var at ønske, at alle Grever og Friherrer vare lige saa vellærde som velbaarne: Derved leed Landet aldeles ikke. Tvertimod, grundig Lærdom zirer Standen meere, end forgyldte Vogne, eller toppede

Hæste: Og er det derfor, at jeg lader hverken mine Døttre eller Vogn-Hæste toppe, men søger at distingvere mig ved Videnskabers Cultivation, med et ordentligt Levnet, med udkaarne Folks Omgængelse, og ved Liberalitet udi slige Ting, som sigte til Publici Nytte. Ikke at tale om: At man udi Klæde-Dragt, Stats og Equipage nu omstunder ikke kand distingvere sig meere, helst udi en Stad, hvor man seer Haandverks-Karle udi røde Skarlagens Klæder, Skrædere, Skoemagere og Bagere at age udi Vogne og Carosser, og at boe udi Huuse, som man kunde tage for Palatser, hvis Dørene ikke vare tegnede med Saxe, Støvler og forgyldte Kringler. Lader os engang ret betænke, hvorudi en Mands Ære bestaaer. Ingen Tiid haver givet os bedre Leylighed til at aabne vore Øyen, end denne som vi nu leve udi, da GUD haver velsignet Rigerne med en Konge og en Dronning, der ved egen Frugalitet og Tarvelighed dagligen foregaae os med Exempler. Vita Principum censura est: Hoffets Exempel kand udvirke meere, end de strængeste Forbud og Love. Vor Tiid viser derpaa et mærkeligt Exempel udi Ryssland. Der kunde en Boyar fordum ikke besøge sin Naboe, uden han var geleydet af 20 til 30 Edelmænd; men, da de saae, deres egen store Monarch ofte at gaae igiennem Moscows Gader uden Følge, meenede de, at det ogsaa kunde være dem anstændigt, saa at de begyndte at fatte andre Idée om det, som kaldes Decorum eller Sømmelighed. Jeg raader herved ingen til Karrighed; tvertimod jeg holder den for at være ligesaa stor Lyde, som Overdaad, hvilket jeg og ofte i mine Skrifter haver viset. Jeg raader til at lade Penge roullere. Mit Morale sigter alleene til at vise den rette Brug deraf, og at udrødde den falske Concept, man gemeenligen gjør sig om Generositet, og det som man kalder Godhiertighed, helst udi dette Land, hvor mange udi Stats og Vellyst lidet agte Penge, og ikke spørge om, hvad et Gieste-Bud eller en Lyst-Reyse skal koste, men derimod slaae Knuder om Pungen, naar der handles om at give Penge til deres egen og Landets Ære, hvilket foraarsager, at mange gode Ting

ingen Fremgang kand have, og at mange nyttige og zirlige Stiftelser qvæles udi deres Fødsel. Jeg forbliver etc.

EPISTOLA CLXXVII.

Til **

Min Herre skriver, at han med Fornøielse haver læset mit sidste Brev; hvorudi han finder en grundig Apologie, som han dog meener ikke at have været fornøden. Jeg er selv af samme Tanker, saasom der behøves ingen Forsvar for en god Ting. Enhver veed, at jeg forlænge siden haver destineret mine Midler til Publici Nytte, at jeg haver raadført mig med mine Venner om Maaden, paa hvilken saadant best kunde skee, og at jeg haver giort tvende Testamenter: et udi det Aar 1735. som jeg siden haver casset; Og et andet 10 Aar derefter, som jeg ey heller var fornøyet med. Udi denne min Tvivlraadighed blev jeg udi det Aar 1746 opmuntret til at giøre en Donation af mine Midler til det Ridderlige Academie, hvis Stiftelse da var i Gierde. Propositionen var saa snart ikke giort, førend jeg bifaldt den; Saasom jeg haver holdet saadan Stiftelse for en af de allernyttigste, som udi dette Land kand giøres; hvilket jeg ogsaa udi mine Skrifter forhen haver givet tilkiende. Jeg siger udi dette Land, endeel efterdi intet Studium hos vor Ungdom er meere bleven forsømt end Stats-Videnskab; Endeel og efterdi Reyse-Syge, som her regierer stærkere, end noget andet Steds, derved kand cureres, og utroelige Penge-Summer, som aarligen gaae ud af Rigerne, derved kand spares. Jeg veed vel, at alle ere ikke eenige med mig herudi, holdende for, at udi Udenlandske Reyser er en Fornødenhed, saasom man derved kand see andre Nationers Skikke og Sædvaner, lære fremmede Sprog, og tale med berømmelige Mænd. Saadant haver